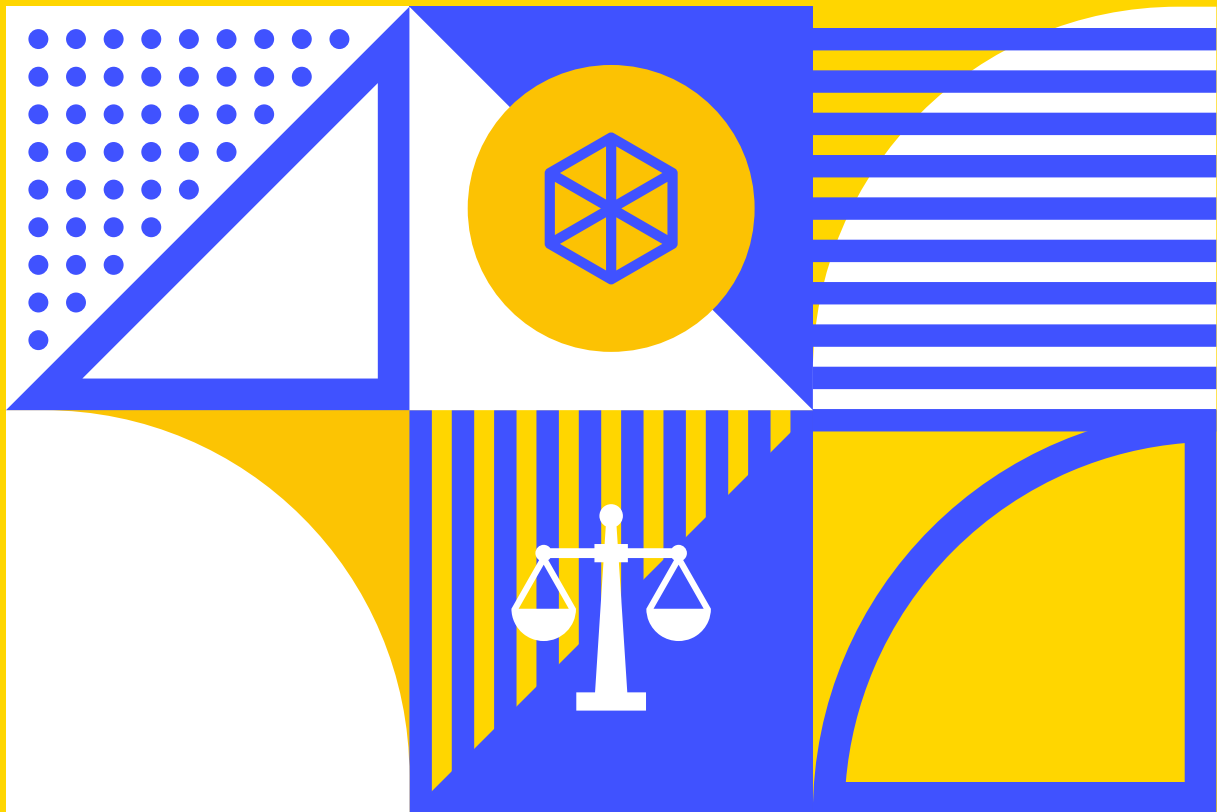

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ДАЙДЖЕСТ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ «ДОБРОСОВІСНІСТЬ У ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ»

КОМІТЕТ З ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ НААУ
2021

Зміст

Правові висновки

2

1.	Постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 5 “Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав” від 07.02.2014 року.....	3
2.	Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 01.03.2018 у справі № 907/764/16.....	3
3.	Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду від 22.06.2017 у справі № 6–1047цс17	4
4.	Постанова Верховного Суду у складі Об’єднаної палати Касаційного цивільного суду від 10.04.2019 у справі № 390/34/17	5
5.	Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 27.05.2020 у справі № 641/9904/16–ц	5
6.	Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 13.11.2019 у справі № 645/4220/16–ц	6
7.	Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду № 128/2526/16–ц	7
8.	Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.11.2019 у справі № 914/3224/16	8
9.	Постанова Верховного Суду у складі Об’єднаної палати Касаційного цивільного суду від 11.11.2019 у справі № 756/15538/15–ц	9
10.	Постанова Великої Палати Верховного Суду від 21.11.2018 у справі № 444/1786/15	9
11.	Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 11.02.2019 у справі № 761/1989/14–ц	10
12.	Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 15.05.2019 у справі 285/3414/17	10
13.	Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 26.09.2019 справа № 742/3490/16–ц.....	11
14.	Постанова Судових палат у цивільних, адміністративних та господарських справах Верховного Суду від 16.12.2015 справа № 6–2510цс15	11

Відповідальний редактор Дайджесту:

Черемис А.В.

Редактор: Шкварко В.І.

Контакти: 04070, м. Київ, вулиця Борисоглібська, 3,
2-й поверх

Комітет з цивільного права та процесу НААУ

Голова Комітету: Простибоженко О.С.

№ справи:	Відсутній
Дата:	07.02.2014
Суд:	ПЛЕНУМ ВИЩОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СУДУ УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ
Документ:	Постанова № 5 “Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав”
Короткий виклад:	<p>Виходячи зі змісту статті 330 ЦК, добросовісний набувач набуває право власності на майно і в тому разі, коли набрало законної сили рішення суду про відмову в задоволенні позову про витребування майна із чужого незаконного володіння, оскільки згідно з частиною другою статті 328 ЦК право власності вважається набутих правомірно, якщо інше прямо не впливає із закону або незаконність набуття права власності не встановлена судом.</p> <p>Якщо майно за відплатним договором придбане в особи, яка не мала права його відчужувати, власник має право витребувати це майно з незаконного володіння набувача (статті 387, 388 ЦК). Якщо в такій ситуації (саме так обґрунтовано підставу позову) пред’явлений позов про визнання недійсними договорів про відчуження майна, суду під час розгляду справи слід мати на увазі правила, встановлені статтями 387, 388 ЦК.</p> <p>У зв’язку із цим суди повинні розмежовувати, що коли майно придбано за договором в особи, яка не мала права його відчужувати, то власник має право на підставі статті 388 ЦК звернутися до суду з позовом про витребування майна у добросовісного набувача, а не з позовом про визнання договору про відчуження майна недійсним. Це стосується не лише випадків, коли укладено один договір із порушенням закону, а й випадків, коли спірне майно відчужено на підставі наступних договорів.</p>
Посилання на джерело:	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14#Text

№ справи:	907/764/16
Дата:	01.03.2018
Суд:	ВЕРХОВНИЙ СУД У СКЛАДІ КОЛЕГІЇ СУДДІВ КАСАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ
Короткий виклад:	<p>Розглядаючи позови, заявлені на підставі статті 344 ЦК України, судам слід керуватися тим, що набуття права власності за набувальною давністю ґрунтується на доведеності безтитального, добросовісного, відкритого та безперервного володіння спірним майном протягом визначеного у цій статті строку.</p> <p>Добросовісне володіння означає, що особа не знала і не повинна була знати, що володіє річчю незаконно. Тому встановлення добросовісності залежить від підстав набуття майна.</p>

Посилання:	http://reyestr.court.gov.ua/Review/72645068
Посилання на джерело:	https://ips.ligazakon.net/document/VSS00256

№ справи:	6-1047цс17
Дата:	22.06.2017
Суд:	СУДОВА ПАЛАТА У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ВЕРХОВНОГО СУДУ
Короткий виклад:	<p>Правила частини першої статті 388 ЦК України стосуються випадків, коли набувач за відплатним договором придбав майно в особи, яка не мала права його відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати (добросовісний набувач). У такому випадку власник має право витребувати це майно від набувача лише в разі, якщо майно: 1) було загублене власником або особою, якій він передав майно у володіння; 2) було викрадене у власника або особи, якій він передав майно у володіння; 3) вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно у володіння, не з їхньої волі іншим шляхом.</p> <p>Частина третя цієї ж статті передбачає самостійне правило: якщо майно було набуто безвідплатно в особи, яка не мала права його відчужувати, власник має право витребувати його від добросовісного набувача в усіх випадках.</p> <p>Позовна давність застосовується судом лише за заявою сторони у спорі, зробленою до винесення ним рішення. Сплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови у позові (частини третя та четверта статті 267 ЦК України).</p> <p>Отже, за змістом статей 256, 261 ЦК України позовна давність є строком пред'явлення позову як безпосередньо особою, право якої порушене, так і тими суб'єктами, які уповноважені законом звертатися до суду з позовом в інтересах іншої особи – носія порушеного права (інтересу).</p> <p>При цьому і в разі пред'явлення позову особою, право якої порушене, і в разі пред'явлення позову в інтересах цієї особи іншою, уповноваженою на це, особою, позовна давність починає обчислюватися з одного й того самого моменту: коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила. Положення закону про початок перебігу позовної давності поширюється й на звернення прокурора до суду із заявою про захист державних інтересів або інтересів територіальної громади.</p>
Посилання на джерело:	http://kravchenko-notary.com.ua/media/news/verhovnij-sud-ukraini-visloviv-pravovu-poziciju-cshodo-vitrebuвання-majna-vid-dobrosovisnogo-1162/

№ справи:	390/34/17
Дата:	10.04.2019
Суд:	ВЕРХОВНИЙ СУД У СКЛАДІ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ
Документ:	Постанова № 5 “Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав”
Короткий виклад:	<p>Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного цивільного суду в результаті перегляду справи № 390/34/17 у постанові від 10 квітня 2019 року (касаційне провадження № 61-22315сво18) зробив правовий висновок щодо принципу добросовісності, який лежить в основі доктрини заборони суперечливої поведінки сторони правочину.</p> <p>ОП КЦС при розгляді справи застосувала доктрину “venire contra factum proprium” (заборони суперечливої поведінки), яка базується ще на римській максимі – “non concedit venire contra factum proprium” (ніхто не може діяти всупереч своїй попередній поведінці), в основі якої – принцип добросовісності.</p> <p>Поведінкою, яка суперечить добросовісності та чесній діловій практиці, є, зокрема, поведінка, що не відповідає попереднім заявам або поведінці сторони, за умови, що інша сторона, яка діє собі на шкоду, розумно покладається на них. Очевидно, що дії позивача, який уклав 24 грудня 2013 року додаткову угоду до договору оренди землі від 19 листопада 2007 року № 61, а згодом пред'являє позов про визнання договору оренди землі від 19 листопада 2007 року № 61 неукладеним, суперечить його попередній поведінці (укладенню додаткової угоди та отриманню плати за користування земельною ділянкою) і є недобросовісним. Договір оренди землі від 19 листопада 2007 року № 61 укладений після досягнення сторонами усіх істотних умов, а це відбулося 19 листопада 2007 року, за життя орендодавця і за його підписом, тому підстав вважати спірний договір неукладним немає.</p>
Посилання:	http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81263995?fbclid=IwAR158v-dS2l1sdCk1TGfluHRxw2krT8FA0OiqdSbDmlouOJ88GIWhlqX_kY
Посилання на джерело:	https://legalhub.online/sudova-praktyka/verhovnyj-sud-rozglyadayuchy-spravu-zrobyv-vysnovok-shhodo-pryntsyphu-dobrosovisnosti/

№ справи:	641/9904/16-ц
Дата:	27.05.2020
Суд:	ВЕРХОВНИЙ СУД У СКЛАДІ КОЛЕГІЇ СУДДІВ ДРУГОЇ СУДОВОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ

<p>Короткий виклад:</p>	<p>Майно може бути витребувано від добросовісного набувача шляхом подання віндикаційного позову з підстав, передбачених ч. 1 ст. 388 ЦК України. Таке витребування застосовується до відносин речово-правового характеру, зокрема якщо між власником (законним володільцем) і володільцем майна немає договірних відносин і майно перебуває у володільця не на підставі укладеного з власником договору. Право власника на витребування майна від добросовісного набувача на підставі ч. 1 ст. 388 ЦК України залежить від того, в який спосіб майно вибуло з його володіння. Ця норма передбачає вичерпну сукупність підстав, коли за власником зберігається право на витребування свого майна від добросовісного набувача.</p> <p>Ураховуючи викладене, Верховний Суд дійшов висновку про те, що позов про витребування майна, яке відчужене стороною недійсної правочину, що за твердженням позивача було вчинено з метою уникнення звернення стягнення на майно, не підлягає задоволенню, оскільки такий позов спрямований на одержання судового захисту права, яким позивач зловживав.</p> <p>Покладаючись на добросовісність дій другого продавця, відповідач законним шляхом набув своє майно, є добросовісним набувачем, тому це майно у нього на підставі ст. 388 ЦК України витребувано бути не може, оскільки в діях позивача була наявна воля на передачу майна іншій особі для уникнення звернення стягнення на майно в рахунок кредитних боргів. Конструкція, за якої добросовісний набувач втрачає майно і сам змушений шукати способи компенсації своїх втрат, у цьому випадку є неприйнятною та покладає на добросовісного набувача індивідуальний і надмірний тягар.</p>
<p>Посилання:</p>	<p>http://reyestr.court.gov.ua/Review/89793291</p>
<p>Посилання на джерело:</p>	<p>https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/956236/</p>

<p>№ справи:</p>	<p>645/4220/16-ц</p>
<p>Дата:</p>	<p>13.11.2019</p>
<p>Суд:</p>	<p>ВЕРХОВНИЙ СУД У СКЛАДІ КОЛЕГІЇ СУДДІВ ДРУГОЇ СУДОВОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ</p>
<p>Короткий виклад:</p>	<p>Не може добросовісний набувач відповідати за бездіяльність влади в рамках процедур, спеціально призначених для запобігання шахрайству.</p> <p>Заявниця була позбавлена права власності на квартиру без компенсації і вона не могла розраховувати на отримання іншого житла від держави. Органи державної влади не забезпечили належної експертизи щодо законності правочинів з нерухомим майном. Проте заявниця не повинна була передбачати наявність ризику того, що право власності на квартиру може бути припинено в зв'язку з бездіяльністю влади в рамках процедур, спеціально призначених для запобігання шахрайства при вчиненні правочинів з нерухомим майном (ALENTSEVA v. RUSSIA, № 31788/06, § 72 - 77, ЄСПЛ, від 17 листопада 2016 року)</p>

Короткий виклад:	Конструкція, за якої добросовісний набувач втрачає майно і сам змушений шукати способи компенсації своїх втрат, є неприйнятною та покладає на добросовісного набувача індивідуальний та надмірний тягар. Не може добросовісний набувач відповідати у зв'язку із бездіяльністю влади в рамках процедур, спеціально призначених для запобігання шахрайства при вчиненні правочинів з нерухомим майном. Факт незаконного відчуження та допущення продажу квартири не може породжувати правових наслідків для добросовісного набувача, проте, вочевидь, є підставою для виникнення обов'язку щодо відшкодування збитків, що завдані таким відчуженням.
Посилання:	http://reyestr.court.gov.ua/Review/85903326
Посилання на джерело:	https://zib.com.ua/ua/141117-vs_nadav_visnovok_schodo_vitrebuyannya_mayna_z_nezakonnogo_v.html

№ справи:	128/2526/16–ц
Дата:	03.07.2019
Суд:	ВЕРХОВНИЙ СУД У СКЛАДІ КОЛЕГІЇ СУДДІВ ТРЕТЬОЇ СУДОВОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ
Короткий виклад:	<p>У ТИХ ВИПАДКАХ, КОЛИ МАЄ БУТИ ЗАСТОСОВАНА ВИМОГА ПРО ВИТРЕБУВАННЯ МАЙНА, ІНШІ ВИМОГИ ВЛАСНИКА Є НЕЕФЕКТИВНИМИ</p> <p>Верховний Суд вказав, що, розглядаючи спори щодо витребування такого майна, суди повинні мати на увазі, що у позові про витребування майна може бути відмовлено лише з підстав, зазначених у статті 388 ЦК України, а також під час розгляду спорів про витребування майна мають установити всі юридичні факти, визначені статтями 387 та 388 ЦК, зокрема чи набуто майно з відповідних правових підстав, чи є підстави набуття майна законними, чи є набувач майна добросовісним набувачем тощо. У разі встановлення, що відповідач є добросовісним набувачем, суд повинен установити, чи вибуло майно з володіння власника поза його волею або було продане в порядку виконання судових рішень.</p> <p>Суд касаційної інстанції зауважив, що застосування конкретного способу захисту цивільного права залежить як від змісту права чи інтересу, за захистом якого звернулася особа, так і від характеру його порушення, невизнання або оспорення. Такі право чи інтерес мають бути захищені судом у спосіб, який є ефективним, тобто таким, що відповідає змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання або оспорення та спричиненим цими діями наслідкам (пункт 57 постанови Великої Палати Верховного Суду від 05.06 2018 у справі № 338/180/17)..</p>

Короткий виклад:	<p>Власник з дотриманням вимог статей 387 і 388 ЦК України може витребувати належне йому майно від особи, яка є останнім його набувачем, незалежно від того, скільки разів це майно було відчужене до того, як воно потрапило у володіння останнього набувача (постанова Великої Палати Верховного Суду від 14.11.2018 року у справі № 183/1617/16, пункти 146–147).</p> <p>Оскільки державний акт на право приватної власності, виготовлений та виданий на ім'я продавця було визнано недійсним, а спірна земельна ділянка вибула з володіння позивача поза її волею, ВС визнав обґрунтованим висновок суду першої інстанції про витребування земельної ділянки (постанова від 03.07.2019 у справі № 128/2526/16–ц).</p>
Посилання:	http://reyestr.court.gov.ua/Review/82826375
Посилання на джерело:	https://ukrainepravo.com/law-practice/practice_court/vs-u-tykh-vypadkakh-koly-maye-buty-zastosovana-vymoga-pro-vytrebuvannya-mayna-inshi-vymogy-vlasnyka-/

№ справи:	914/3224/16
Дата:	26.11.2019
Суд:	ВЕЛИКА ПАЛАТА ВЕРХОВНОГО СУДУ
Короткий виклад:	<p>Позиція Великої Палати ВС щодо визначення початку перебігу позовної давності у правовідносинах щодо витребування майна від добросовісного набувача</p> <p>Велика Палата Верховного Суду вирішила виключну правову проблему, яка стосується визначення початку перебігу позовної давності у правовідносинах щодо витребування майна від добросовісного набувача.</p> <p>Так, передаючи справу № 914/3224/16 на розгляд Великої Палати ВС, Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду зазначив про необхідність вирішення питання щодо застосування судами положень статей 256, 261 ЦК України при визначенні початку перебігу позовної давності у правовідносинах, що регулюються ст. 388 ЦК України, а саме з моменту, коли особа довідалася/або могла довідатися про момент порушення її права, тобто з вибуття майна із власності або користування чи з моменту набуття майна особою, у якої це майно перебуває на час подачі позову.</p> <p>За результатами розгляду справи Велика Палата ВС дійшла висновку, що з огляду на принцип непорушності права володіння майном початок перебігу позовної давності обчислюється з моменту, коли майно вибуло з власності власника. При цьому Суд зауважив, що строк позовної давності не підлягає поновленню у разі укладання надалі договору купівлі-продажу відповідного майна.</p>

Посилання:	http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401166
Посилання на джерело:	https://www.facebook.com/supremecourt.ua/posts/567740667334156/

№ справи:	756/15538/15-ц
Дата:	11.11.2019
Суд:	ВЕРХОВНИЙ СУД У СКЛАДІ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ
Короткий виклад:	Об'єднана Палата КЦС Верховного Суду відступила від висновку про те, що витребування майна від добросовісного набувача є самостійною підставою для припинення іпотеки.
Посилання:	https://blog.liga.net/user/asert/article/35298
Посилання на джерело:	https://blog.liga.net/user/asert/article/35298

№ справи:	444/1786/15
Дата:	21.11.2018
Суд:	ВЕЛИКА ПАЛАТА ВЕРХОВНОГО СУДУ
Короткий виклад:	Власник майна може витребувати належне йому майно від будь-якої особи, яка є останнім набувачем майна та яка набула майно з незаконних підстав, незалежно від того, скільки разів це майно відчужили попередні набувачі, і без визнання попередніх угод щодо спірного майна недійсними
Посилання:	http://reyestr.court.gov.ua/Review/78501877
Посилання на джерело:	https://sdm-partners.com/novyny/statti/ownership-litigation/

№ справи:	761/1989/14-ц
Дата:	11.02.2019
Суд:	ВЕРХОВНИЙ СУД У СКЛАДІ КОЛЕГІЇ СУДДІВ ПЕРШОЇ СУДОВОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ
Короткий виклад:	<p>Суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, правильно застосувавши норми статей 387–388, 396 ЦК України, вірно вказав, що спірна квартира вибула з володіння власника поза його волею, а тому наявні правові підстави для витребування зазначеної квартири від ОСОБА_18, у тому числі від добросовісного набувача, що передбачено пунктом 3 частини першої статті 388 ЦК України.</p> <p>При цьому посилення відповідача на те, що квартира раніше була реалізована у порядку виконання судового рішення не заслуговує на увагу, оскільки на момент придбання спірної квартири ОСОБА_12 з прилюдних торгів вона перебувала під заборотою відчуження, а саме було накладено арешт ухвалою Шевченківського районного суду м. Києва від 18 листопада 2005 року, про що були відповідні записи у Державному реєстрі заборон та відчуження та остання мала можливість перевірити відповідну інформацію.</p>
Посилання:	http://reyestr.court.gov.ua/Review/79877620
Посилання на джерело:	https://sdm-partners.com/novyny/statti/ownership-litigation/

№ справи:	285/3414/17
Дата:	15.05.2019
Суд:	ВЕРХОВНИЙ СУД У СКЛАДІ КОЛЕГІЇ СУДДІВ ПЕРШОЇ СУДОВОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ
Короткий виклад:	<p>Для застосування положення ч. 2 ст. 388 ЦК України про неможливість витребування майна від добросовісного набувача варто пам'ятати, що позов власника про витребування майна в особи, яка придбала його внаслідок прилюдних торгів, підлягає задоволенню лише в тому разі, якщо торги було визнано недійсними</p>
Посилання:	http://reyestr.court.gov.ua/Review/82419850
Посилання на джерело:	https://sdm-partners.com/novyny/statti/ownership-litigation/

№ справи:	742/3490/16-ц
Дата:	26.09.2019
Суд:	ВЕРХОВНИЙ СУД У СКЛАДІ КОЛЕГІЇ СУДДІВ ТРЕТЬОЇ СУДОВОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДУ
Короткий виклад:	За відсутності визнання недійсними електронних прилюдних торгів звернення до суду з позовом у порядку ст. 388 ЦК України є неефективним і передчасним способом захисту прав власника, а отже, є підставою для відмови в задоволенні позовних вимог
Посилання:	http://reyestr.court.gov.ua/Review/84659951
Посилання на джерело:	https://sdm-partners.com/novyny/statti/ownership-litigation/

№ справи:	6-2510цс15
Дата:	16.12.2015
Суд:	СУДОВІ ПАЛАТИ У ЦИВІЛЬНИХ, АДМІНІСТРАТИВНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ ВЕРХОВНОГО СУДУ
Короткий виклад:	<p>У разі задоволення вимог власника майна в судовому порядку й витребування майна від добросовісного набувача останній має право звернутися до суду з вимогою до продавця про відшкодування збитків, які було завдано таким вилученням майна відповідно до положень ст. 661 ЦК України</p> <p>При доведеності порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, питання компенсації добросовісному набувачу має вирішуватися за заявою такої особи у контексті ст. 661 ЦК України з вимогою до продавця товару, а не до держави, яка має право на витребування земельної ділянки, і зазначене відповідає критерію законності у зв'язку з порушенням органом влади чи місцевого самоврядування вимог чинного законодавства.</p>
Посилання:	http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS151230.html
Посилання на джерело:	https://sdm-partners.com/novyny/statti/ownership-litigation/

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ДАЙДЖЕСТ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ
«ДОБРОСОВІСНІСТЬ У ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ»

КОМІТЕТ З ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ НААУ
2021